

environmental terminology is a system that has all the necessary word-formation, morphological and syntactic and semantic tools for their development and completion.

The main features of environmental terminology based on its versatility, the terms may be relative or absolute, have in its structure many classic terminological elements and vocabulary of modern foreign languages, and a large number of common or general scientific vocabulary.

Keywords: *ecological vocabulary, ecological text, environmental discourse, translation*

УДК 811.112.24

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЧЕНЬ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

В. В. МІНАКОВ, кандидат філологічних наук, доцент,

Б. С. ЗАЩИПАСЬ, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: bogdankazas4ipas@yandex.ua

Анотація. У статті розглянута характеристика простих та складних речень, їх відмінності при перекладі на українську мову, оскільки уміння правильно складати речення є запорукою досвідченого перекладача. У сучасному перекладознавстві накопичено певний досвід аналізу речень, вони описані із формально-граматичної точки зору. Насамперед дається характеристика дієслівних форм, що вживаються в умовних конструкціях. Тому досліджено способи перекладу речень з англійської та німецької мови на українську.

Ключові слова: переклад, просте речення, складне речення, складносурядне речення, складнопідрядне речення

Актуальність представлено дослідження зумовлена спрямуванням сучасних перекладознавчих досліджень на комплексний підхід до подолання граматичних труднощів перекладу.

Нині ми живемо і розвиваємося в постійно мінливому світі. Як ніколи раніше, створені сприятливі умови для взаємодії різних культур і народів. Але на шляху до розуміння представників інших культур встає безліч мовних і культурних бар'єрів. Подолати їх допомагає переклад. Безумовно, його роль для людства величезна. Переклад забезпечує одномоментні і довготривалі контакти між людьми, сприяє обміну інформацією самого різного характеру, але найголовніше – він допомагає людям зблизитися, зрозуміти один одного. У наш час перекладацькі зв'язки охоплюють майже всі сфери людської діяльності. Рух інформаційних потоків не знає ні кордонів, ні часу, ні простору. Переклад сприяє взаємозбагаченню мистецтв, літератур, науки, матеріальної та побутової культури різних народів світу. Завдяки перекладу ми знаємо Шекспіра, Данте, Гете. Проте до цих пір переклад залишається вельми складним явищем, багато аспектів якого вимагають більш детального вивчення.

Переклад – надзвичайно складне і багатостороннє явище, описати всі сутнісні сторони якого в одному, навіть дуже розгорнутому, визначенні вельми складно, якщо взагалі можливо. Перш за все слід мати на увазі, що саме слово переклад є

багатозначним і співвідноситься щонайменше з двома різними поняттями: переклад як якась інтелектуальна діяльність, тобто процес, і переклад як результат цього процесу, продукт діяльності, інакше кажучи, мовний твір, створений перекладачем [1, с. 6].

Як було сказано у вступі, дане дослідження присвячене особливостям перекладу речень. Однак перш ніж приступити до розгляду цих особливостей, доцільно звернутися до деяких базових теоретичних понять перекладу, що є характерними для цього процесу і які лягли в основу дослідження даної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Базові теоретичні поняття перекладу включають адекватність перекладу й неминуче пов'язану з нею прагматичну адаптацію. В адекватному перекладі називається переклад, здійснений на рівні, необхідному й достатньому для передачі незмінного плану змісту при дотриманні норм мови перекладу. У цьому зв'язку А. Д. Швейцер пише: «Адекватність спирається на реальну практику перекладу, яка часто не допускає вичерпної передачі всього комунікативно-функціонального змісту тексту. Вона виходить з того, що рішення, прийняте перекладачем, нерідко носить компромісний характер, що переклад вимагає жертв ...». Цим, А. Д. Швейцер хоче сказати, що адекватність часто носить компромісний характер, і що досягнення перекладацької адекватності пов'язано з деякими смисловими втратами в змісті тексту. Далі Швейцер припускає, що «теоретично оптимальним можна вважати переклад, у якому разом з відтворенням функціональних характеристик тексту передаються всі функції». Під функціональними характеристиками А. Д. Швейцер розуміє властивості висловлювання (функція, яка служить для опису предметів і зв'язку між ними) і експресивну функцію (функція, яка виражає ставлення мовця до висловлення) [3, с. 44]. Однак на практиці такий переклад не завжди можливий. Перекладачеві нерідко доводиться шукати особливі засоби для передачі смислових і стилістичних складових оригіналу. В такому випадку досягається прагматична еквівалентність між оригіналом і перекладом, що й визначає комунікативний ефект. Про прагматичні аспекти перекладу писав видатний теоретик-дослідник В. Н. Комісарів.

Метою представленої наукової статті є встановлення специфіки відтворення складних речень при перекладі.

Об'єктом дослідження є граматична система англійської та української мов, а предметом безпосереднього аналізу – способи та прийоми відтворення складних речень англійської та німецькомовної літератури в українських перекладах.

Мета роботи зумовила використання відповідних **методів дослідження**: описового, опис семантико-структурних властивостей тексту; функціонального, що полягає у дослідженні особливостей складного речення; лінгвістичного спостереження із залученням семантичного аналізу; комплексний контрастивно-перекладознавчий аналіз. Важливе місце в теоретичному перекладознавстві займають дослідження самого процесу перекладу, розумова діяльність перекладача, дослідження його технічних прийомів. В процесі дослідження широко застосовуються різні теоретичні моделі і можливі методи переходу від оригіналу до перекладу (перекладацькі трансформації). Проводяться психолінгвістичні експерименти [6, с. 22].

Результати. За словами В. І. Карабана, граматичні труднощі під час перекладу українською мовою англійських текстів каузовано, перш за все, граматичними відмінностями мов оригіналу (англійської) та перекладу (української), розбіжностями в їх будові, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій. Саме тому перекладач повинен бути добре обізнаним з

граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії перекладу, а також із перекладними відповідниками у галузі граматики, перекладацькими трансформаціями, способами перекладу різних мовних та мовленнєвих явищ, адже, за словами Т. Р. Кияка, все це становить частину загальної компетенції перекладача.

Типи речень в англійській мові мають практично таку ж систематизацію, як і в українській мові: їх можна групувати за структурними ознаками, за характером або метою висловлювання і т.п. Але одна істотна відмінність між українською та англійською мовами все ж таки є: англійська мова належить до аналітичного типу, а це означає, що сенс висловлювання визначається порядком слів у реченні; в українській ж мові члени речення не мають строго фіксованого порядку, їх місце в висловлюванні може змінюватися.

Якщо говорити про класифікацію, то речення в англійській мові поділяються на дві великі групи: прості і складні речення.

Кожна з цих груп, у свою чергу, ділиться на кілька підгруп (залежно від характеру висловлюваного). Просте речення відрізняється від складного наявністю тільки однієї предикативної одиниці (граматичної основи).

Крім того, типи речень в англійській мові можна розділити на ті, що описують дію і ті, що описують стан(ознака). Кожна з цих груп відрізняється особливостями побудови.

За метою висловлювання речення поділяються на розповідні, питальні та спонукальні.

Залежно від адресата речення можуть бути особистими, невизначено-особистими та безособовими.

Речення, що складається з двох або кількох взаємозв'язаних простих речень, які за допомогою різних синтаксичних засобів об'єднані в одне структурне й інтонаційне ціле називається складним.

Складні речення діляться на складносурядні (що складаються з декількох рівноправних простих речень) та складнопідрядні (що складаються з одного головного і одного або декількох придаткових/ залежних речень).[3, с. 32]

Cereals are used especially to make flour for breadmaking, for animal feed or for producing alcohol. – Насамперед, зерно використовується, щоб зробити борошно для випікання хлібу, для корму худобі або виробництва спирту.

Oats, wheat, barley, maize and rye are commonly grown in colder temperate areas, and rice, sorghum and millet in warmer regions. – Овес, пшеницю, ячмінь, кукурудзу і жито зазвичай вирощують в холодних районах з помірним кліматом, а рис, сорго і просо в більш теплих регіонах.

На перший погляд, класифікація англійських речень здається досить великою і важкою для запам'ятовування, але насправді це не так. Подібна систематизація не набагато складніше аналогічної системи, яка присутня в українській мові, тому ніяких проблем із запам'ятовуванням типів речень в англійській виникнути не повинно.

Складне речення не є механічним, а цілісним об'єднанням двох чи більше простих. Вступаючи за своїми предикативними центрами в певні синтаксичні відносини, одна з частин такого речення може зазнати деяких авторських змін та отримати нову структурну організацію (певний порядок слів та дейктичних конструкцій), відмінну від вихідних простих речень. Відмінності цієї організації творять специфіку авторського стилю, що стає об'єктом перекладу.

Це ж стосується як українського, так і німецького синтаксису, вживаного в тексті, що відзначається не меншою специфікою при його відтворенні іншою

мовою. Специфіка німецької мови спонукає виробити певний алгоритм для перекладу синтаксичних конструкцій.

Для правильного розуміння та наступного перекладу речення потрібно для себе прояснити його структуру в цілому, для чого необхідно: а) правильно зорієнтуватися в розділових знаках; б) правильно визначити головне та підрядне речення (чи розділити сурядні речення); встановити тип речення, розібравшись у багатозначних сполучниках (*als* "коли – ніж – як"; *wenn* "коли – якщо"; *dass* "що – щоб"); в) правильно виділити головні члени речення (підмет, присудок тощо).

При перекладі не обов'язково зберігати ту ж послідовність окремих елементів речення, що спостерігається в оригіналі (це ж стосується як самостійного головного, так і складнопідрядного речення). Тому для полегшення сприйняття перекладеного речення інколи доцільно переставляти члени речення, не змінюючи підпорядкування окремих елементів та групи слів.

Klar wurde der Gedanke einer einheitlichen Verbindung von Beton und Stahl zu biege- und feuersicheren Bauteilen von dem Ingenieur Hyatt zum Ausdruck gebracht.
– *Інженер Гіят чітко виразив думку про поєднання бетону й сталі в конструкціях, які відзначатимуться гнучкістю та вогнестійкістю.*

Додаткові речення та інфінітивні конструкції можна розташувати при перекладі до чи після головного речення. Це не стосується підрядних означальних речень та інфінітивної групи у функції означення, яке, як правило, перекладають після означуваного іменника.

Доцільно починати переклад з головного речення у тих випадках, коли воно за своїм обсягом менше від підрядного значення чи інфінітивної групи.

Характерними ознаками німецького речення вважається рамкова конструкція та інверсія (обернений порядок слів) перед присудком, яку не потрібно враховувати при перекладі.

Рамкова конструкція (як розрив складного присудка на дві частини – однієї на другому місці, а іншої – на останньому), як правило, не перекладається. Збільшення розміру рамки, тобто відстані між елементами, що складають лексико-граматичну єдність, поза сумнівом, ускладнюють швидке розуміння тексту та його переклад. Поряд з тим, поєднання воєдино розрізнених елементів рамки забезпечує правильне розуміння тексту, та відповідно, його переклад.

Висновки і перспективи. При перекладі підрядних речень слід врахувати типове німецьке прикінцеве розташування присудка і перекладати його українською відразу ж після підмета.

У цій роботі відображені основні правила перекладу речень. Ця тема мало вивчена і мало розроблена, проте нам вдалося виділити основні шляхи та етапи перекладу речень.

Загалом, при перекладі варто дотримуватися загальновідомої істини. Що не можна перекладати іншомовну фразу слово за словом, а перш за все її необхідно перебудувати за законами рідної мови. На противагу німецькому реченню з фіксованим порядком.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. С. Введение в переводовведение [Текст] / И. С. Алексеева. – М.: Академия, 2004. – 352 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод [Текст] / Л. С. Бархударов. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
3. Гузеева К. А. Английский язык. Справочные материалы [Текст] / К. А. Гузеева. – М.: Просвещение, 1993. – 288 с.

4. Дмитриева Л. Ф. Курс перевода [Текст] / Л. Ф. Дмитриева. – М.: Ростов н/Д, 2005. – 304 с.
5. Ермолович Д. И. Основы профессионального перевода [Текст] / Д. И. Ермолович. – М.: Логос, 1996 – 335 с.
6. Комиссаров В. Н. Теория перевода [Текст] / В. Н. Комиссаров. – М.: Высш. школа, 1990. – 253 с.

References

1. Alekseeva I. S. (2004). Vvedenie v perevodovedenie. [Introduction in Translation] / I. S. Alekseeva, M.: Akademiya, 352.
2. Barhudarov L. S. (1975). Jazyk i perevod. [Language and Translation] / L. S. Barhudarov, M.: Mezhdunar. otnosheniya, 240.
3. Guzeeva K. A. (1993) Angliyskiy jazyk. Spravochniye materialy. [English. Reference materials] / K. A. Guzeeva, M.: Prosvescheniye, 288.
4. Dmytrieva L. F. (2005). Kurs perevoda. [Translation course] / L. F. Dmytrieva, M.: Rostov n/D, 304.
5. Ermolovich D. I. (1996). Osnovy professionalnogo perevoda. [Foundations of professional translation] / D. I. Ermolovich, 335.
6. Komissarov V. N. (1990). Teoriya perevoda. [Translation theory] / V. N. Komissarov, M.: Vysshaya shkola, 253.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА И СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕДЛОЖЕНИЙ ПРИ ПЕРЕВОДЕ

В. В. Минаков, Б. С. Защипись

Аннотация. В статье рассмотрена характеристика простых и сложных предложений, их различия при переводе на украинский язык, поскольку умение правильно составлять предложение является залогом опытного переводчика. В современном переводоведении накоплен определенный опыт анализа предложений, они описаны с формально-грамматической точки зрения. Прежде всего дается характеристика глагольных форм, которые употребляются в условных конструкциях. Поэтому исследованы способы перевода предложений с английского и немецкого языка на украинский.

Ключевые слова: перевод, простое предложение, сложное предложение, сложносочиненное предложение, сложноподчиненное предложение

GENERAL CHARACTERISTICS AND STRUCTURAL FEATURES OF SENTENCES IN THE TRANSLATION

V. V. Minakov, B. S. Zashchipas

Abstract. This article deals with characteristics of simple and complex sentences, their differences in the translation into Ukrainian language that is why the ability to make correct sentences is the key to an experienced interpreter.

Nowadays Translation relations covering almost all spheres of human activity. Translation contributes to the mutual enrichment of art, literature, science, financial and consumer culture of different nations. But still translation remains very complex phenomenon, many aspects of which require more detailed study. In an adequate translation is called translation, carried out at the level required and sufficient for the transfer the unchanged content of subject to the rules of language translation.

Speaking about classification, sentences are divided into two groups: simple and complex sentences. A simple sentence is different from the complex by the presence of only one predicative units (grammatical basics).

During translation should follow common knowledge, that you can not translate foreign language phrase word by word, but first of all it is necessary to reconstruct on the laws of their native language.

The theme is little studied and developed, but we managed to identify the main ways and stages of sentence translation.

Keywords: translation, simple sentence, complex sentence, coordinated sentence, subordinated sentence

УДК 347.78.034

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПРИЙОМИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ДИРЕКТИВНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБЛАДНАННЯ)

Н.С. ОЛЬХОВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент,

E-mail: olh_natali@mail.ru

У.Д. БАБИЧ, магістр II курсу спеціальності «Переклад»,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: ulianababych@gmail.com

Анотація. У статті здійснено перекладознавчий аналіз технічних прийомів й стратегій перекладу ангомовних директивних текстів на матеріалі інструкцій з експлуатації сільськогосподарського обладнання. Класифікація стратегій перекладу за принципами перекладу: стратегія за принципом перекладу того, що зрозуміло перекладачеві; перекладацька стратегія «переклад змісту, а не букви оригіналу»; стратегія максимального відтворення змісту оригіналу; перекладацька стратегія домінування значення цілого над значенням окремих частин. Перекладознавчий аналіз тексту інструкцій до електропили STIHL MSE 140 C, газонокосарки Bosch ROTAK 320, польового комп'ютера Envizio Pro II дозволив виявити, що переклад інструкцій часто можливий шляхом використання дослівного перекладу, проте переважним типом перекладу є переклад консультативний, що включає в себе використання таких перекладацьких трансформацій, як конкретизація та додавання, що дозволяють покращити якість перекладу за умови повного розуміння перекладачем тексту інструкції. Перекладознавчий аналіз текстів інструкцій до сільськогосподарської техніки дозволив з'ясувати, що при відтворенні текстів інструкцій до цієї техніки у перекладі найбільш доцільною стратегією є стратегія максимального відтворення змісту оригіналу, хоча стратегії перекладу часто використовуються в комплексі.

Ключові слова: науково-технічний переклад, стратегія перекладу, інструкція з експлуатації обладнання, перекладознавчий аналіз

Актуальність. Переклад – це взаємодія національних культур, метою якого є донести потрібну інформацію. Переклад – це точна та повна передача інформації засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. За В. Н. Комісаровим переклад – це функціональна взаємодія мов [4, с. 98].

Науково-технічний переклад – це переклад різного роду технічної, науково-технічної документації, такої як інструкції, технічні умови до будівельного обладнання, до авіаційної техніки, до великої і дрібної побутової техніки, до